

Парада поноса, чудног ли назива, у Београду и фудбалски меч Италије и Србије у Ћенови и оно што се та два дана дешавало, тема је над темама. Засенила је сва друга догађања, па чак и посету гђе Клинтон. Њоме се сви баве у Србији, а ето и свет се помало забавља, али уписују и “реčke”. Доста је тога за ових неколико дана речено и написано. Нажалост, говори се искључиво о последицама нечега што је скоро било неизбежно да се догоди у оваквој или сличној форми, у мањој или већој жестини, са мањом или већом штетом, а мање о узроцима. Материјална штета је измерљива и њу ће покрити као и до сада порески обвезници, а шта ћемо са оном неизмерљивом која остаје као срамни печат целом једном народу. Да ли је и ко за њу одговоран? Није ваљда да је у питању НН “починилац”, а то на крају испадне нико. Е, па није. Ако се мало више позабавимо узроцима ових дешавања пронаћи ће се и одговорни, а последице ћемо брже, лакше и безболније санирати.

Хулигане са београдских улица, али само оне који и заслужују тај назив, и “билмезе” из Ћенове, како их назива један део штампе, препустимо тужилаштву и судовима. Многима од њих би се можда требало да позабаве и психијатри, психолози, педагози. То су адресе оних институција које би требало да се ангажују на санирању последица, ако уопште имају воље за тако нешто. Ако велики број ових младих људи не спада у категорију хулигана, поставља се логично питање ко и шта треба да уради да они то једног дана и не постану. Много тежи, одговорнији и учинкованији посао требало би да уследи управо на отклањању узрока хулиганству и да се пронађе одговор зашто су ови млади људи изашли на улице, препуни адреналина а мање разума, да чине оно што можда ни сами не одобравају. Тих узрока је подоста, а због скученог простора, могуће је указати само на неке.

Ако велики број ових младих људи не спада у категорију хулигана, поставља се логично питање ко и шта треба да уради да они то једног дана и не постану. Много тежи, одговорнији и учинкованији посао требало би да уследи управо на отклањању узрока хулиганству.

Надлежни из полиције све изгреднике са београдских улица назваше хулиганима, као и да се ради понајвише о тинејџерима, а затим прецизираше да је просек њихове старости

двадесет година. Лепо, значи да су ти хулигани у време петооктобарских промена имали “просечно” десет година и да су наредних десет, у најосетљивијем периоду свог развоја и сазревања младог човека, када је најлакше утицати на његово животно усмерење и васпитање, расли управо у периоду демократских промена. Да ли ово друштво, оптерећено бројним проблемима транзиције и свега онога што је наслеђено из несрећних деведесетих, успева да њихову младалачку енергију позитивније усмерава?

Наука није, са правом, прихватила тезу италијанског правника Ломброза да се криминалци рађају и препознају по карактеристичним цртама лица и грађе тела. Дакле, та деца нису рођењем предодређена да буду хулигани. На њихов развој и понашање утичу разне, у првом реду друштвене околности и услови у којима одрастају, а за то су најодговорнији друштво, породица и школа. Ту леже узроци понашања ових младих људи. “Они” из Ћенове (не знам како да их назовем јер назив “билмез” није мој речник) са подоста година, сасвим су нешто друго и њима не бих хтео да се бавим нити да их трпам у исти кош са овим младим људима.

Припадам генерацији, поодмаклој у годинама, када је школа била не само образовна већ и васпитна установа. Имала је интегрисани систем образовања и васпитања младих људи и од њих стварала вредне и корисне чланове друштва. Неговало се другарство, поштовање старијег, упражњавао друштвено користан рад, развијале моралне вредности. Имали смо потпуно бесплатно школовање и бављење спортом кроз друштво за телесно васпитање “Партизан” (шта то бесе данас?). Наставник је био и учитељ и васпитач, веома цењен и поштован члан друштва, са пристојном егзистенцијом којом му се друштво одуживало за његов образовно-васпитни рад. Нисмо знали шта је то школски полицајац, кладионица, коцкарница, сплавови, амерички филмови препуни насиља, крви, мржње и криминала, излазак у ноћни провод у ситним сатима, “фарма” и још много тога што се данас нуди младим људима. Нисмо знали за мафијаше, тајкуне, фетиш новца. Били су нам неки други узор. Имали смо пионирске и омладинске организације, горане, феријални савез, школске игранке – места где смо се дружили, забављали и међусобно помагали. Одлазили смо на радне акције, својеврсне школе живота.

Значи да су ти хулигани у време петооктобарских промена имали “просечно” десет година и да су наредних десет, у најосетљивијем периоду свог развоја и сазревања младог човека, када је најлакше утицати на његово животно усмерење и васпитање, расли управо у периоду демократских промена

Данас се тим младим људима сервирају неке друге вредности. Са идеологијом

социјализма на широка врата избачен је и дотадашњи систем вредности, а на мала врата некритички се усвајају веома сумњиве тзв. вредности западног света, при чему се ствара конфузија у главама поготово младог човека. Због општег стања у друштву многе је захватило разочарење, бес, фрустрација. У таквим условима није тешко регрутовати нове хулигане међу незапосленим и незадовољним младим људима. Запитајмо се каква нам је данас школа и каква је улога и у чему се састоји рад пребукираних министарстава просвете и омладине. Уосталом, ко се данас на организован начин бави омладином? Не постоји ни омладинска организација, а толико има НВО које добијају паре из буџета. У парламенту и влади имамо чак и партију пензионера, а ко заступа интересе младих људи? Тешко земљи где су пензионери на власти а омладина маргинализована. Ја хоћу државу у којој је мом детету и мом унуку добро, јер ће тако бити добро и мени. Нећу обратно, поготово не да га “обрадујем” са оних 5.000 Кркобабићевих динара.

Породица је основна ћелија друштва и незамењив чинилац у васпитању младих људи. Да ли ту функцију може успешно да обави данашња просечна породица, преокупирана пре свега материјалном егзистенцијом и пуким преживљавањем. Случајно сам се затекао на Теразијама у дану окршаја тих “хулигана” са полицијом и обратих се мањој групи тих младих људи питањем: Зашто то радите? Подозриво ме осмотрише и видевши да, с обзиром на године, не могу бити ни полицајац ни провокатор, један од њих се одважи и каже: “Чико, већ дуго времена посматрам ћалета и кеву, обоје без посла, љути, намргођени, посвађани. Много пута оду у кревет гладни, а мени понуде нешто што су одвојили од свог ручка. Некад се расплачем, а чешће побесним, излетим из куће уз нагон да рушим, разбијам, а можда сутра и убијам. Ето, данас сам овде, а гејови и лезбејке ме не интересују”. Можда сам налетео на нетипичног хулигана. Да ли?

Због општег стања у друштву многе је захватило разочарење, бес, фрустрација. У таквим условима није тешко регрутовати нове хулигане међу незапосленим и незадовољним младим људима.

Можда нешто говори још један цитат са портала *Политике*, као коментар на текст о догађањима 10. октобра, који је написала једна Милена: “Ови млади људи једва су дочекали да Европи покажу део свог пакла, пакла у којем живимо годинама... Цело друштво је огрезло у криминалу, корупцији, систем вредности је поремећен, власт ускогруда, безосећајна, неспособна, а поштен човек изгнан из сопственог живота”. Да ли сам опет одабрао нетипичан коментар? Не знам, можда, али сличних је доста. Но, то је мање важно. Битније је да се ово друштво замисли где смо и куда то идемо. Да ли се политичка елита више бави странчарењем или државом?

Значајну улогу у овој причи имају и средства јавног информисања а посебно јавни сервис, затим интелектуална елита, страни фактор и још понешто, али о томе други пут. И оволико је доста да изазове бројне коментаре и критике, али и да се замислимо и забринемо.

(Неодобрено скраћена верзија овог текста објављена је у [Данасу](#) од 21.10. 2010)